

KATOLITIZM DINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI

Azamova Sitora Ayonovna

SHDPI Ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi

Boymurodova Sevinch

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Otamurodov Doniyor Odilboy o'g'li

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Katolitsizm dini va uning shakllanishi to'g'risida fikr yuritiladi. Rim papasi va uning vakolatlari, katolik dinidagi udum va ma'rosimlar o'rganiladi. Maqolada katolitsizmning dunyoga tarqalishi to'g'risida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Katolitsizm, Xristianlik, Iso Masih, sakramentlar, Papa, Vatikan, Xudo, gunohdan xalos bo'lish, diniy rahbarlik, jamiyat axloqi.*

Xristianlikning yirik yo'nalishlaridan biri katoliklardir. U Yevropa, Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi mamlakatlarida tarqalgan bo'lib, muxlislari taxminan 800 mln. kishini tashkil etadi. Katolitsizm *umumiy, dunyoviy* degan ma'nolarni ifodalaydi. Uning manbai - uncha katta bo'lmagan Rim Xristian jamoasi bo'lib, rivoyatilarga ko'ra uning birinchi Yepiskopi apostol Petr bo'lgan.

Katolitsizm da Bibliyani sharxlash huquqi faqatgina ruhoniylarga beriladi, chunki ular uylanmaslik haqidagi diniy talabga amal qiladilar. Diniy ibodatlar dabdabali va soxtalashtirilgan ko'rinishga ega, diniy o'qish, duo, iltijolar lotin tilida olib boriladi. provslaviyadagi kabi katolitsizm da ham farishta, ikona, ilohiy kuch, chirimaydigan marxum jasadlariga sig'inish odatlari mavjuddir. [1]

Katolitsizm xristianlikning yo'nalishlaridan biri sifatida uning asosiy aqida va qoidalarini tan oladi, biroq diniy ta'limot, sig'inish va tashkiliy masalalarda bir qator xususiyatlar bilan ajralib turadi. [2]

Katolik diniy ta'limotning asosini Muqaddas kitob va Muqaddas yozuvlar tashkil qiladi. Biroq Pravoslav cherkovidan farqli o'laroq katolik cherkovi

Muqaddas yozuvlar deb nafaqat avvalgi etti Butun Olam Xristian Soborlarining qarorlarini, balki hozirgacha bo‘lib o‘tgan barcha Soborlar qarorlarini, bundan tashqari Papaning maktublari va qarorlarini ham hisoblaydi.

Katolik cherkovi tashkiloti qat‘iy markazlashuv bilan ajralib turadi. Rim papasi bu cherkovning boshlig‘i. U diniy axloq masalalariga oid qonun-qoidalarni belgilaydi. Uning xokimiyati dunyoviy soborlar xokimiyatidan yuqori turadi.

Katolik cherkovining markazlashuvi jumladan diniy ta‘limotni noan‘anaviy tahlil qilish (sharxlash) huquqida aks etgan dogmatik taraqqiyot tamoyilini keltirib chiqaradi. Masalan, Pravoslav cherkovi tomonidan tan olingan diniy ramzda ta‘kidlanishicha, Muqaddas ruh *ota xudodan* kelib chiqadi. Katolik aqidasi ko‘ra esa Muqaddas ruh *ota xudodan* va *o‘g‘il xudodan* kelib chiqadi. Cherkovning najot borasidagi roli haqida ham o‘ziga xos alohida ta‘limot shakllangan. Najotning asosi iymon va xayrli ishlar hisoblanadi. Cherkov, Katolik ta‘limotiga ko‘ra, xayrli zaruriy ishlar xazinasiga - Iso tomonidan yaratilgan “Xayrli ishlar zaxirasiga” ega.

Cherkov Iso, Bibi Maryam, Muqaddas Ruh nomidan bu xazinani tasarruf qilish, undan muxtojlariga ulashish, ya‘ni gunoxlarni avf etish, nadomat chekuvchilarga kechirim tufxa qilish huquqiga ega. Pul yoki tufxa evaziga avf qilish huquqiga ega. Pul evaziga yoki cherkov oldidagi xizmatlari uchun gunoxlarini kechirish - *indulgensiya* haqidagi ta‘limot mana shundan kelib chiqqan. [3]

A‘rof haqidagi (do‘zax va jannat oralig‘idagi mavze) aqida faqat katolik ta‘limotida mavjud. Gunohi katta bo‘lmagan gunohkorlarning ruhi u erda o‘tda kuyadi (extimol bu vijdon va nadomat azobining ramziy intihosidir), keyin jannatga yo‘l topadi. Ruhning a‘rofdan bo‘lish muddati xayrli ishlar tufayli qisqartirilishi (ibodat va cherkov foydasiga xayr-ehson qilish bilan) mumkin. Bu ibodat va xayr ehsonlar o‘lganlar xotirasiga yaqinlar tomonidan qilinadi.

A‘rof haqidagi ta‘limot I asrdayoq paydo bo‘lgan edi. Pravoslav va Protestant cherkovlari a‘rof haqidagi ta‘limotni rad etadi.

Bundan tashqari, pravoslav dini ta'limotidan farqli o'laroq, katolik yo'nalishida papaning begunohligi haqidagi aqida ham bor. Bu aqida 1870 yildagi birinchi Vatikan soborida qabul qilingan. G'arb cherkovining Bogoroditsaga nisbatan

Katolik ta'limoti pravoslav ta'limoti kabi etti asrorni tan oladi, biroq bu asrnlarning talqin qilinishida qarashlar mos kelmaydi. Masalan, pricheshenie (tamaddi) qilish qattiq non bilan, (pravoslavieda bo'ktirilgan non bilan) dunyoviy (miryane)larga non va vino bilan shuningdek faqat non bilan amalga oshiriladi. Cho'qin-tirish sirini o'tash paytida suv sepiladi (cho'qintiriluvchiga), muz ostidagi suvga cho'ktirilmaydi. [4]

Miropomazanie (cho'qinuvchining peshonasiga eley surkash) etti-sakkiz yoshlarda amalga oshiriladi, go'dak-ligida emas. Bunda o'spirin (bola) yana bitta ismga ega bo'ladi. Bunda u o'sha avliyoning qilmish-lari va g'oyalarini maqsad qilib qo'yadi. Shunday qilib, bu rusumning ijro etilishi imon mustaxkamlanishiga xizmat qilishi zarur.

Pravoslavlarda nikoxsizlik rusumini faqat qora ruhoniylar qabul qiladi. Katoliklarda esa nikoxsizlik (selibat) Papa Grigoriy VII tomonidan joriy qilingan qoidaga ko'ra barcha ruhoniylar uchun majburiydir. [5] Din markazi - exromdir. Dinning muhim elementlari cherkovga qatnovchilar hayotining maishiy asoslarini tartibga soluvchi bayramlar, shuningdek postlardir. Milodiy post katoliklarda advent deb ataladi. U Avliyo Andrey kundan keyingi birinchi yakshanbada - 30 noyabrda boshlanadi. Ular uch ibodat bilan: yarim tundagi, ertalabki va kunduzgi ibodat bilan nishonlanib, Bibi Maryam xomilador bo'lishi, Isoning tug'ilishi va dindorning qalbida bo'lishi kabi ramziy ma'noni anglatadi. O'sha kuni ta'zim qilish uchun exromlarda go'dak Isoning figurasi qo'yilgan yaslilar o'rnatiladi. Katolik ierarxiyasida uch darajadagi ruhoniylar bor: diakon, ruhoniy (kyure, pater, kendz) Yepiskop. Yepiskopni papa tayinlaydi. Papani kardinal kollegiya saylaydi. Bunda umumiy ovozning uchdan ikki qismi plyus 1-ovoz (yashirin ovoz berish yo'li bilan) II Vatikan soborida (1962-1965 yillar) cherkov hayotining barcha jabxalarini yangilash, zamonaviylashtirish jarayoni boshlandi. Birinchi

navbatda ibodat an'analariga tegishli bo'ldi. Masalan, ibodatni lotin tilida olib borishdan voz kechildi.[6]

ADABIYOTLAR:

1. Мен А. История религии. М., 1994.
2. Мифы народов мира. В 2-х томах. М., 1973.
3. Радугин А.А. Введение в религиоведение: теория, история и современные религии. М-1996.
4. Кон-Щербок Д. Кон-Щербок Л. Иудаизм и христианство. Словар. М-1995.
5. Христианство. Энциклопедический словарь. В 3-х томах. М., 1993-1995.
6. Haydarova H.B. Dinshunoslik. "Durdona" nashriyoti, 2011 yil.
7. Nurillaevich O. B. et al. Factors Of The Formation Of Ecological Culture In The Education And Training System //Journal of Pharmaceutical Negative Results. – 2022. – С. 984-989.
8. Aralovna O. G. et al. Ecological globalization and its social place in the globalization system of processes //Journal of Survey in Fisheries Sciences. – 2023. – Т. 10. – №. 1S. – С. 5000-5006.
9. Ayonovna A. S. The Need for the Formation of Environmental Education and Upbringing in Young People in the Conditions of Environmental Globalization //Global Scientific Review. – 2023. – Т. 13. – С. 7-10.
10. Ayonovna A. S., Xudoyberdi o'g'li P. L. EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA EKOLOGIK OMIL TUSHUNCHASI ' //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 40. – №. 4. – С. 135-139.
11. Ayonovna A. S., Xudoyberdi o'g'li P. L. EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA EKOLOGIK OMIL TUSHUNCHASI ' //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 40. – №. 4. – С. 135-139.

12. Ayonovna A. S. IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTAL GLOBALIZATION, THE NEED FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION BECOMES A PRIORITY //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2024. – T. 4. – №. 07. – C. 30-35.
13. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2024. – C. 94-97.
14. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
15. Azamova S. EKOLOGIK GLOBALLASHUV SHAROITIDA O 'ZBEKISTON TA'LIM MUASSASALARIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2024. – T. 1. – №. 4. – C. 286-289.
16. Azamova S. A. PROBLEMS OF FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT. – 2024. – T. 3. – №. 5. – C. 743-749.
17. Azamova S. UMUMTA'LIM MAKTAB O 'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING USUL VA VOSITALARI //Interpretation and researches. – 2024.
18. Azamova S. EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – T. 1. – №. 1.
19. Ayonovna A. S. A. A. S. YOSHLARDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA EKOLOGIK TARBIYANING SAMARALI YO 'LLARI VA BOSQICHLARI //Farg'ona davlat universiteti. – 2023. – №. 6. – C. 136-136.